

Ринок лізингу 2008

Наведені дані та висновки є результатом дослідження ринку лізингу в Україні за 2008 рік в порівнянні з попереднім роком, проведеного Асоціацією «Українське Об'єднання Лізингодавців» спільно з Держфінпослуг.

Дослідження проводилось у формі аналізу наданої офіційної статистичної звітності лізингових компаній України за 4 квартали 2008 р.

Основні результати дослідження представлені наступними даними:

- в поточному році спостерігається зростання питомої ваги короткострокових договорів фінансового лізингу (до 5 років включно), що спричинене нестабільністю політичної та економічної ситуації в країні (це зробило довгострокові інвестиції високо ризикованими);
- серед договорів фінансового лізингу переважають угоди в галузі транспорту, сільського господарства, будівництва. Це пов'язане з стрімким розвитком даних галузей в 2007, на початку 2008 рр.
Наразі дані галузі вважаються ризикованими для інвестування, що спричинене падінням попиту і цін на дану продукцію;
- найбільшим попитом серед предметів лізингу користується транспорт, сільськогосподарська техніка, будівельне та поліграфічне обладнання (що в принципі дублює основні галузі, в сфері яких переважають договори лізингу).
- основними джерелами фінансування лізингових операцій в поточному році є банківські кредити (47,1%), власні кошти (21,75%) лізингових компаній, причому слід зауважити стрімке зростання їх питомої ваги в порівнянні з минулим періодом. Значно скоротилося фінансування за рахунок позикових коштів юридичних осіб (-41,93 п.п.). Такі процеси в деякій мірі пов'язані з кризою ліквідності навесні поточного року, практичною відсутністю внутрішнього та зовнішнього фінансування в кінці поточного періоду.
- кількість укладених договорів фінансового лізингу за 2008 р. виросла у порівнянні з аналогічним періодом 2007 року і склала 9 766 договорів.
У вартісному вираженні обсяг договорів склав 9,98 млрд. грн. (-6,9 млрд. грн. в більшій мірі в зв'язку з фінансовою кризою, значним скороченням обсягів внутрішнього та зовнішнього фінансування);
- вартість діючих договорів фінансового лізингу на кінець 2008 р. становила 28,5 млрд. грн., що на 8,3 млрд. грн. більше у порівнянні з 2007 р.; в кількісному вираженні їх обсяг становив 17 586 угод. Такі тенденції пов'язані зі зростанням обізнаності щодо лізингу серед широкої громадськості та державних службовців, швидким розвитком фінансових ринків України, а також кращим доступом до кредитних ресурсів за останні періоди.
Причому слід зазначити, що по результатам 3 кварталів 2008 р. вартість діючих лізингових угод складала 29,5 млрд. грн., за рахунок стрімкого скорочення обсягів фінансування в 4 кварталі він зменшився приблизно на 1 млрд. грн.
- в структурі лізингових платежів переважають погашення вартості предмету лізингу - 68,78%, а також комісія лізингодавця - 24,32%.
В зв'язку з кризовими явищами на фінансових ринках та в економіці, нестабільністю політичної ситуації, погіршенням доступу до кредитних ресурсів (що є основним джерелом фінансування лізингових операцій), падінням платоспроможності підприємств, призупиненням інвестиційних проектів, в найближчі роки можна очікувати значне скорочення обсягів лізингового кредитування та призупинення зростання лізингового ринку, що спостерігалось в останні роки. Проте в структурі капітальних інвестицій частка лізингу може вирости за рахунок обмеження обсягів банківського кредитування.

В короткостроковій перспективі на ринку лізингу можна прогнозувати:

- підвищення вимог лізингових компаній до фінансового стану потенційних клієнтів;
- орієнтування на діючій клієнтській базі з позитивною кредитною історією;
- підвищення авансових внесків лізингоотримувачів (на 10-15%);
- підвищення процентних ставок (на 2-3%);
- скорочення термінів фінансування (до трьох років);
- скорочення середньої вартості лізингової угоди, підвищення попиту на більш дешеві види техніки;
- переорієнтування на більш ліквідні предмети лізингу;
- скорочення частки будівельної сфери, сільського господарства в структурі договорів фінансового лізингу;
- в зв'язку з прогнозами значного підвищення проблемної заборгованості (по прогнозам деяких аналітиків - до 50-60%) лізингові компанії в поточному році будуть орієнтуватися на підвищення контролю над дебіторською заборгованістю і проблемними активами, розробці стратегії по роботі з проблемною заборгованістю і вилученні предметів лізингу;
- розвиток ринку б/в техніки;
- підвищення попиту на лізинг автомобілів зі сторони фізичних осіб в зв'язку із значним обмеженням і погіршенням умов банківського авто кредитування;
- підвищення попиту на фінансування в національній валюті, що обумовлено значною девальвацією української валюти, її нестабільністю;
- закриття невеликих лізингових компаній в зв'язку з погіршенням платіжної дисципліни клієнтів, відсутністю фінансування, неспроможністю розрахуватися за своїми зобов'язаннями перед кредиторами;
- скорочення об'ємів лізингового кредитування в 2009 році в зв'язку з відсутністю зовнішнього та внутрішнього фінансування, внутрішнього платоспроможного попиту;
- щодо лізингу автотранспорту додатковими причинами до падіння обсягів фінансування є підвищення транспортного збору при реєстрації імпортного авто, тимчасове підвищення митних зборів, повернення податкових пільг українським автовиробникам.

Нижче представлені основні показники, отримані в результаті дослідження ринку лізингу в Україні по результатам 2008 року.

Обсяги укладених договорів фінансового лізингу в 2008 році.

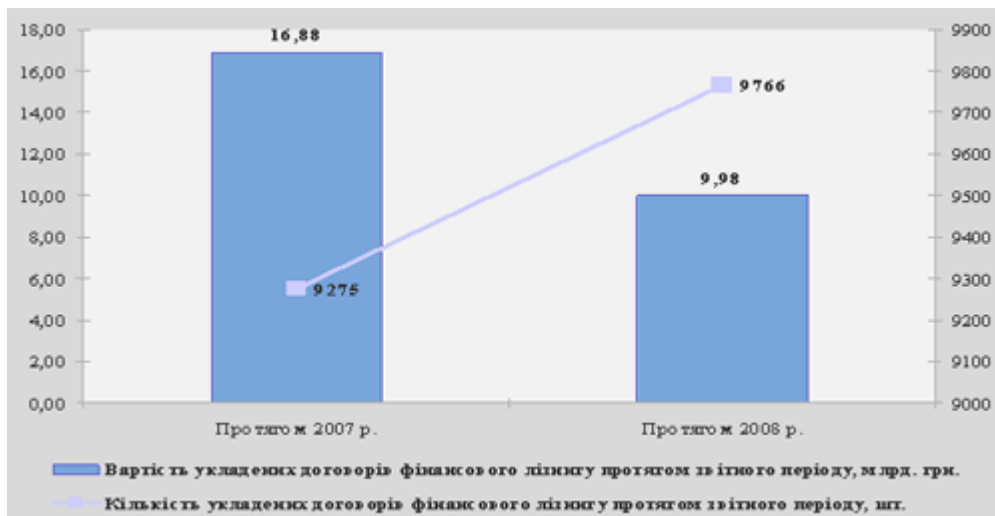
Під укладеними договорами розуміємо підписані договори за звітний період незалежно від фактичних подій за ними (передоплата, передача майна та ін.). Вони включають в себе вартість обладнання, що передається в лізинг, з врахуванням комісійних платежів.

Кількість укладених з лізингоотримувачами договорів в поточному періоді виросла на 491 угоду і склала 9 766.

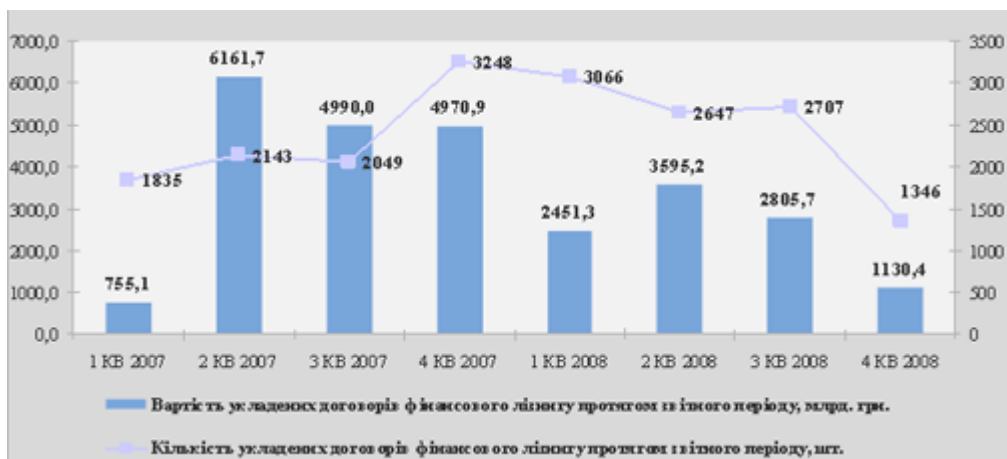
У вартісному виразі їх обсяг зменшився до 9,98 млрд. грн. (на 6,9 млрд. грн.). Це пов'язане з погіршенням доступу до кредитних ресурсів, зростанням ставок по банківських кредитах в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, а також кризовими явищами в економіці.

Слід зауважити про зменшення середньої вартості лізингової угоди за 2008 р. в порівнянні з 2007 р. на 0,8 млн. грн. (до 1,02 млн. грн.).

Діаграма 1. Загальна вартість та кількість укладених лізингових угод за 2008 р. в порівнянні з минулим роком

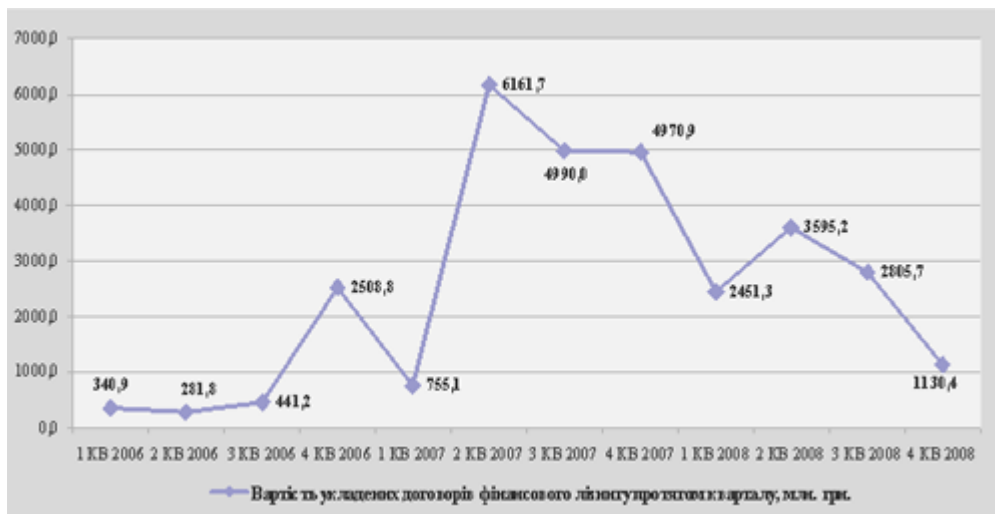

Діаграма 2. Кількість та вартість укладених лізингових угод протягом кварталу за 2007 - 2008 рр., млн. грн.

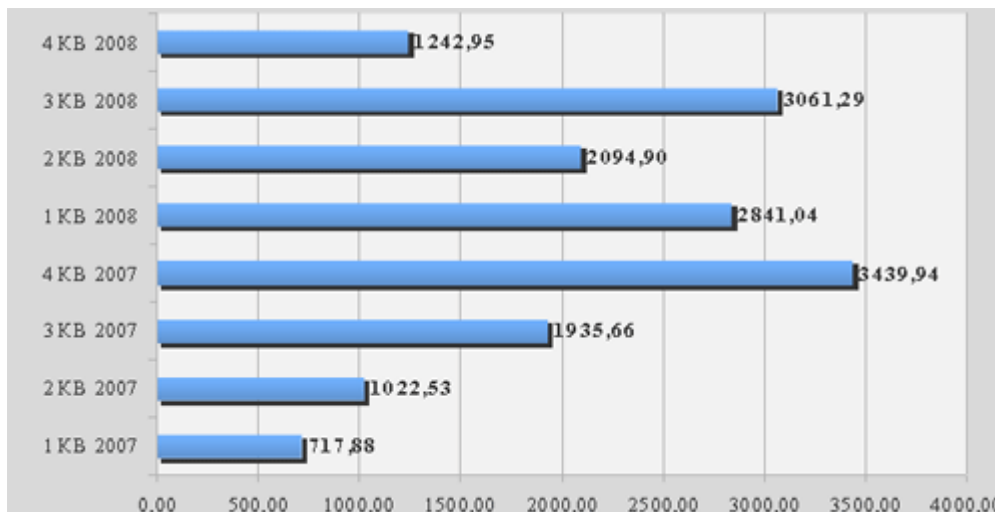

З наведеної Діаграми видно тенденцію до зменшення вартості лізингових угод, укладених за квартал. Причому, слід відмітити стрімкий спад в 2008 р., що пов'язане з кризою ліквідності навесні 2008 р. (крім того, незначний вартісний обсяг лізингових договорів в цьому кварталі частково спричинений «затишшям» на ринках в даний період - зимові свята і т.п.), фінансовою та економічною кризою, що зараз спостерігається.

Діаграма 3. Загальна вартість лізингових угод, укладених протягом кварталу, за 2006 - 2008 рр., млн. грн.

Діаграма 4. Придбані для операцій фінансового лізингу за звітний період об'єкти лізингу, млн. грн.

Під вартістю придбаних активів розуміємо загальну вартість майна, яка передається в лізинг згідно укладених договорів фінансового лізингу за звітний період (винагорода лізингодавцю, відсотки за кредит тощо не включаються).

Вартість та кількість діючих договорів фінансового лізингу, їх кількість.

Під діючими договорами фінансового лізингу розуміємо лізингові угоди, зобов'язання за якими не виконані на кінець звітного періоду. Вони включають в себе зобов'язання по погашенню вартості предметів лізингу з врахуванням комісійних платежів.

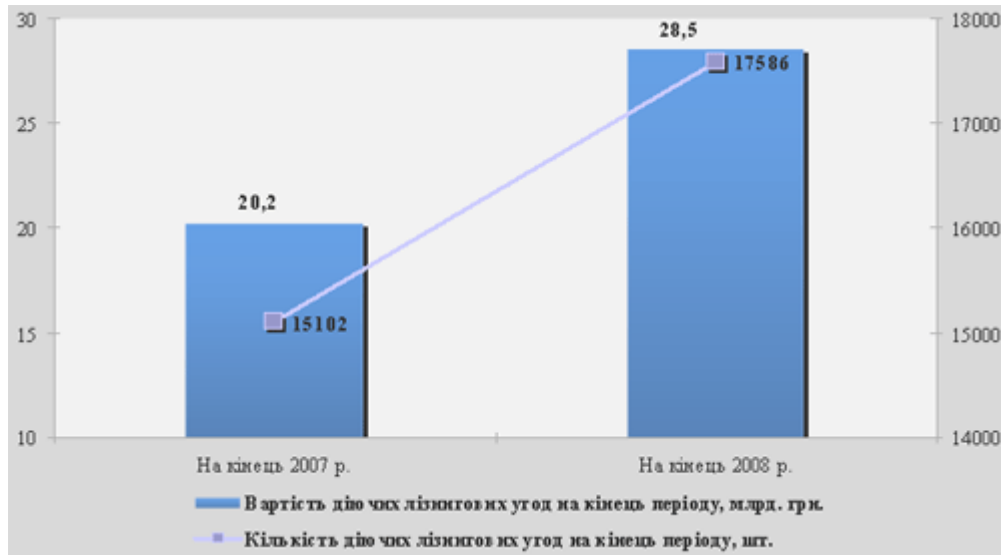
Вартість та кількість діючих договорів фінансового лізингу на кінець 4-ого кварталу 2008 р. становила 28,5 млрд. грн., що на 8,3 млрд. грн. більше у порівнянні кінцем періодом 2007 р. Кількість діючих договорів також має позитивну динаміку: збільшення загального обсягу лізингових угод склало 2 484 договорів (17 586 договорів станом на кінець 4-ого кварталу поточного року) у порівнянні з кінцем 2007 року.

Такі тенденції пов'язані зі зростанням обізнаності щодо лізингу серед широкої громадськості та державних службовців, швидким розвитком фінансових ринків України, а також кращим доступом до кредитних ресурсів за останні періоди в 2007 - на початку 2008 рр.

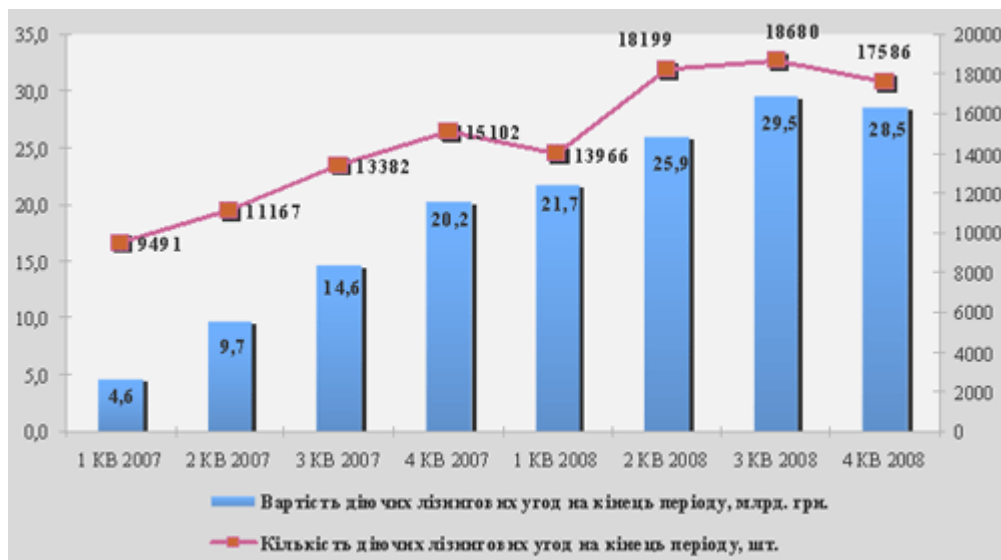
Але при цьому слід зауважити, що порівняно з кінцем 3 кварталу 2008 року вартість діючих договорів на кінець року зменшилась на 1 млрд. грн. (з 29,5 млрд. грн.), що спричинене фактичним призупиненням фінансування в зв'язку з кризою в економіці, а також на фінансовому ринку.

Поквартальна динаміка вартості діючих лізингових угод відображена на Діаграмах 6, 7.

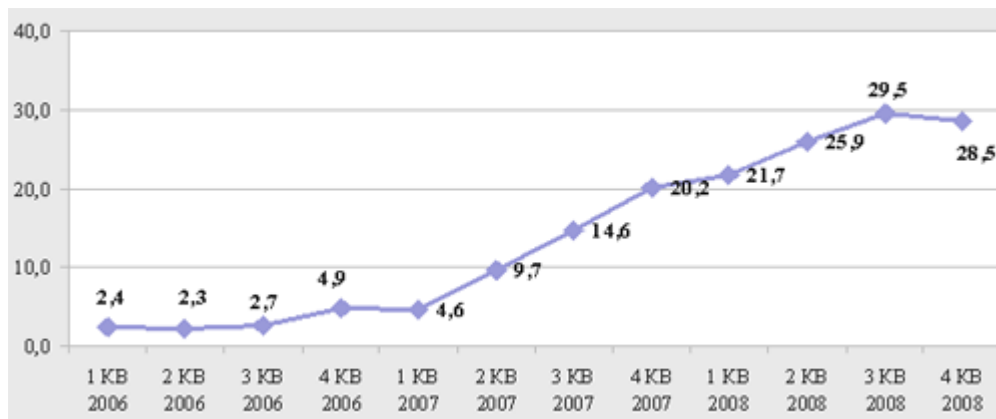
Діаграма 5. Вартість та кількість діючих договорів на кінець 2008 р. в порівнянні з минулим роком

Діаграма 6. Поквартальна розбивка діючих лізингових угод, зобов'язання за якими не виконано на кінець звітного періоду, 2007 - 2008 рр.

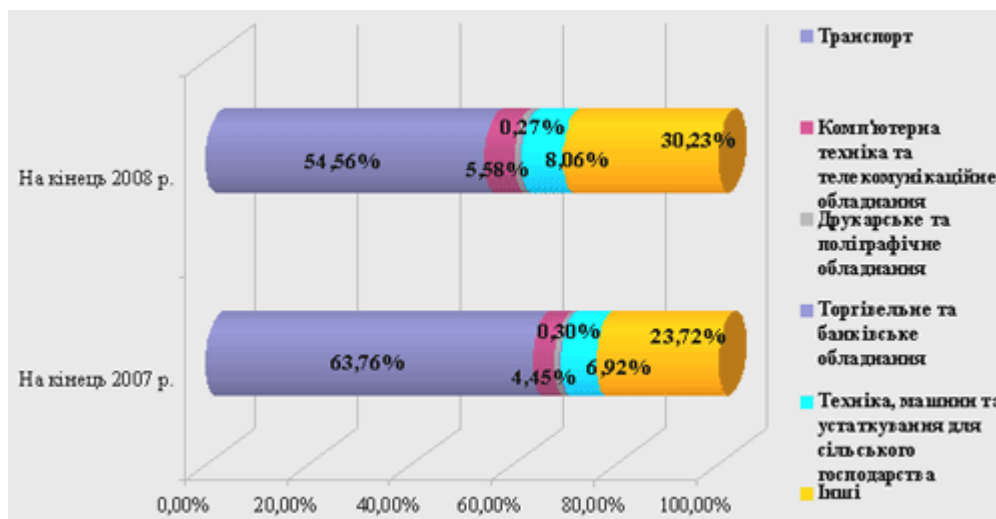
Діаграма 7. Вартість діючих лізингових угод на кінець кварталу за 2006 - 2008 рр., млрд. грн.

Вартісний розподіл діючих договорів фінансового лізингу за обладнанням та галузями народного господарства.

Основна частка в структурі лізингового портфелю припадає на транспортні засоби - в поточному періоді вона складає 54,56%, причому її частка дещо скоротилася (-9,2 п.п.). Крім того, популярними предметами лізингу є техніка, машини та устаткування для сільського господарства (8,06% за 2008 р.), а також комп'ютерна техніка і телекомунікаційне обладнання (5,58% за 2008 р.). Хоча на приведеній Діаграмі не видно частку будівельного обладнання (воно включене в категорію «Інші»), вони займають значне місце в структурі лізингових угод.

Діаграма 8. Структура договорів фінансового лізингу за видом обладнання станом на кінець 2008 р. в порівнянні з минулим періодом

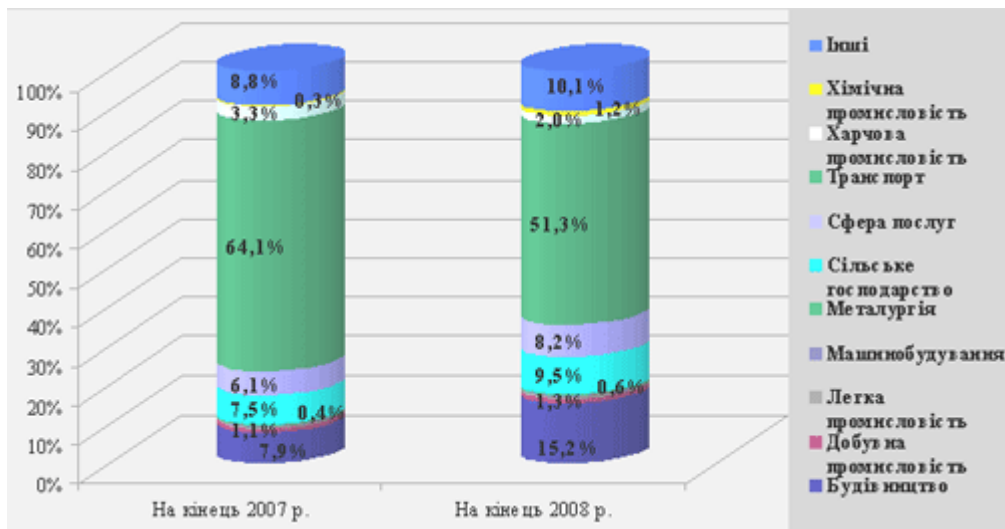
В структурі лізингових угод за галузями народного господарства переважає транспортна галузь, сфера послуг, будівництво, сільське господарство в обидва періоди, що аналізуються.

Значне зростання цін на с/г продукцію, стабільний попит на дану продукцію і прогнози значної врожайності привели до зростання частки сільського господарства (+2 п.п.). Проте, в зв'язку з рекордними показниками врожаю поточного року ціни на с/г продукцію значно впали (по деяким культурам - нижче собівартості), що відповідно призвело до падіння кредитоспроможності с/г виробників. Це дає можливість прогнозувати подальше скорочення частки сільського господарства в загальній структурі договорів, так як дана галузь характеризується підвищеним рівнем ризику для інвестування.

В зв'язку з стрімким зростанням цін на об'єкти нерухомості, підвищеним попитом на нерухомість, питома вага будівельної галузі збільшилась в 2008 р. практично вдвічі (+7,2 п.п.). Проте, в другій половині поточного періоду ситуація різко змінилася - спостерігаються кризові явища в сфері будівництва, падіння попиту і цін на нерухомість, відсутність фінансування. Виходячи з цього, можна прогнозувати майбутнє скорочення їх питомої частки на ринку лізингу.

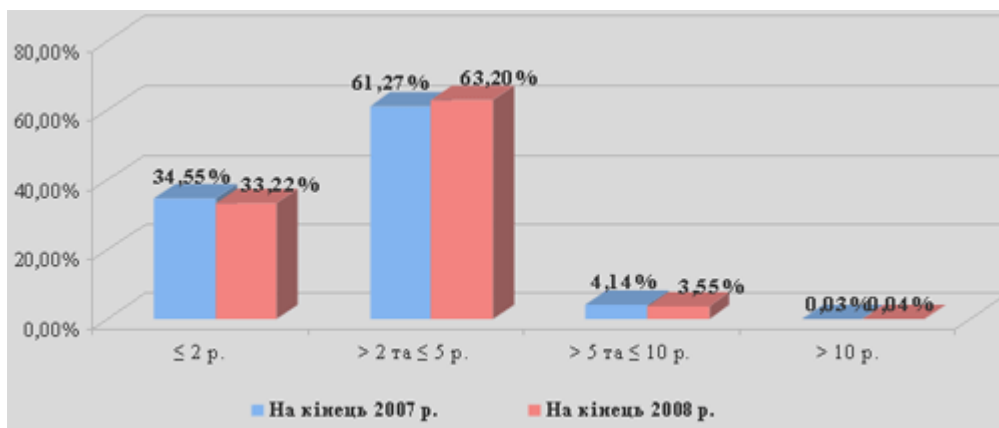
Падіння частки транспорту в 2008 році порівняно з минулим (-12,8 п.п.) спричинене стрімким розвитком будівельної та сільськогосподарської галузі на початку 2008 р., що призвело до їх активного фінансування.

Діаграма 9. Вартісний розподіл діючих договорів фінансового лізингу за галузями господарства на кінець 2008 р. в порівнянні з 2007 р.

Розподіл договорів фінансового лізингу відповідно до терміну їх дії на кінець 2008 року.

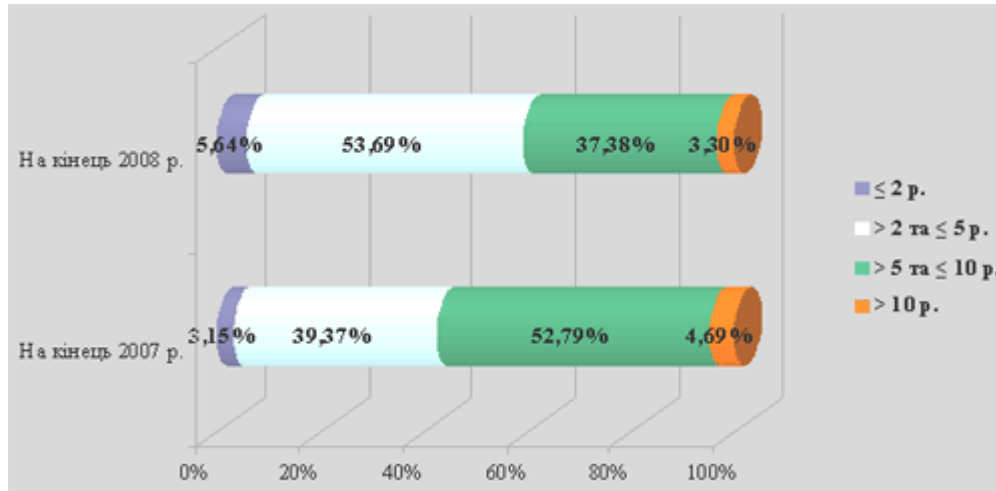
Діаграма 10. Середній термін дії лізингових угод на кінець 2008 р. (частка компаній з відповідними термінами лізингових угод у загальній кількості) в порівнянні з минулим роком

В наведеній Діаграмі 10 показано кількісний розподіл лізингових угод в залежності від їх терміну дії. Середній строк дії договорів фінансового лізингу більшості лізингових компаній складав від двох до п'яти років включно, причому частка договорів з таким терміном дії в поточному році збільшилась (+1,93 п.п.).

Зростання частки короткотермінових договорів в 2008 р. пов'язане з підвищенням ризикованості довгострокових проектів в зв'язку з нестабільністю економічної та політичної ситуації, кризовими явищами в цьому році.

Діаграма 11. Вартісний розподіл договорів фінансового лізингу відповідно до термінів фінансування на кінець 2007, 2008 рр.

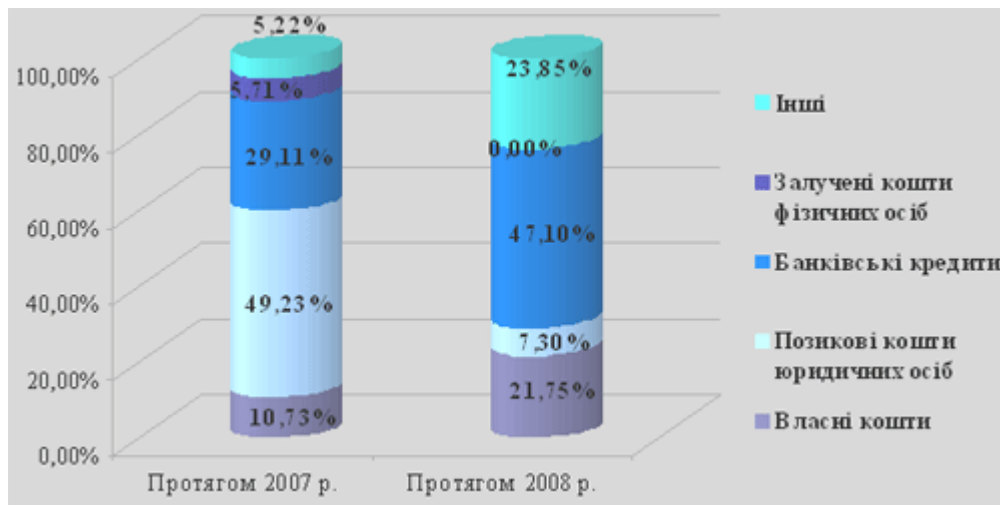
Вартісний розподіл договорів фінансового лізингу дещо відрізняється в 2008 і 2007 рр. Так, найбільша частка в поточному періоді належить короткотерміновим лізинговим угодам (до 5 років включно), тоді як в минулому - договорам від 5 до 10 років включно. Як вже зазначалося, це спричинене нестабільністю економічного та політичного середовища в поточному періоді.

Джерела фінансування лізингових операцій в 2008 році.

На Діаграмі 10 представлено структуру джерел фінансування лізингових операцій за 2008 р. в порівнянні з 2007 р. Основним джерелом фінансування протягом поточного періоду є банківські кредити (47,1%), в той час як в минулому періоді на них припадало лише 3 частина. Спостерігається збільшення частки фінансування за рахунок власного капіталу лізингодавця (+11,02 п.п.). Фінансування за рахунок позикових коштів юридичних осіб значно скоротилося в порівнянні з минулим періодом (-41,93 п.п.). Такі процеси в деякій мірі пов'язані з кризою ліквідності навесні поточного року, практичною відсутністю внутрішнього та зовнішнього фінансування.

Слід зауважити про те, що в поточному році значно зросли авансові внески по лізингу в зв'язку з кризовими явищами на фінансових ринках, підвищенням ризикованості інвестицій.

Діаграма 12. Структура фінансування лізингових операцій протягом 2008 р. в порівнянні з минулим періодом

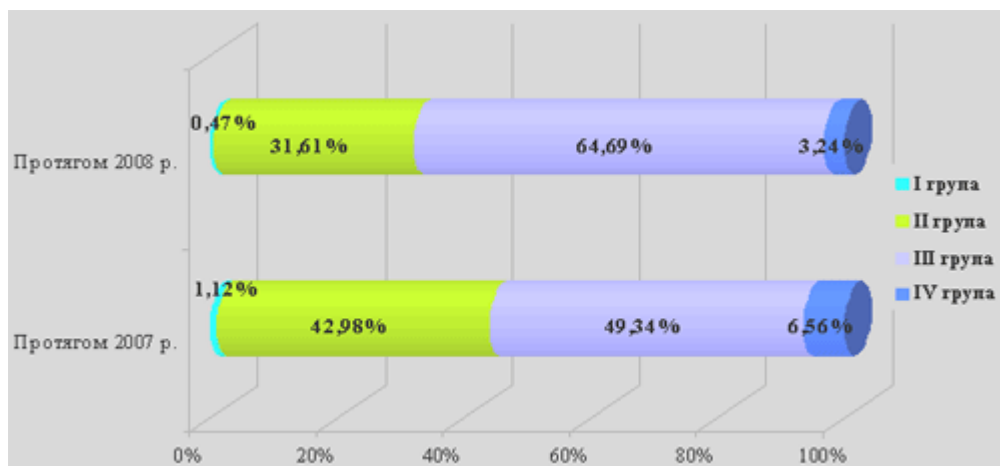

Довідкова інформація

Придбані для операцій фінансового лізингу за звітний період об'єкти лізингу за групами основних фондів.

Найбільшою популярністю користуються предмети 2 та 3 групи основних засобів (за 2008 р.: 96,3%; у вартісному виразі 8897,8 млн. грн.) на протязі періодів, що аналізуються, куди відноситься транспорт, обладнання, техніка, машини, устаткування. В зв'язку з тим, що лізингові операції з нерухомістю практично відсутні (що загострюється також кризою на ринку будівництва, падінням попиту на нерухомість та відповідно цін, відсутністю платоспроможних споживачів на даний час), частка 1 групи найменша.

Діаграма 13. Вартісний розподіл придбаних предметів лізингу за групами основних засобів за 2008 р. в порівнянні з попереднім періодом

Структура лізингових платежів.

В структурі лізингових платежів основну частку займають погашення вартості предмету лізингу - 68,78%, а також комісія лізингодавця - 24,32%. В зв'язку із зростанням ризикованості інвестиційного кредитування в поточному році, питома вага комісійної винагороди (+4,8 п.п.) та компенсації відшкодування відсотків за кредитами (+3,37 п.п.) зросла. Крім того, ще одним фактором зростання питомої ваги комісійних платежів є девальвація гривні, курсові різниці від якої закладаються в комісійні платежі клієнта.

Діаграма 14. Структура лізингових платежів за 2008 р. в порівнянні з минулим роком

